

Лагоцька В.Ф., аспірант Інституту
держави і права імені В.М. Корецького
НАН України

ЗАПОБІГАННЯ ЖІНОЧІЙ РЕЦИДИВНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Запобігання жіночій рецидивній злочинності є важливим елементом кримінально-правової політики нашої держави. На нашу думку, надзвичайно позитивний досвід щодо пенітенціарного запобігання злочинам серед жінок-рецидивісток є у тюремній системі Республіки Польща (Польща). Так, відповідна категорія засуджених тримається, зокрема у тюремних установах міст Груджонс, Грудзен, Люблинець.

Засуджені жінки (у тому числі рецидивістки) проходять навчання у середніх навчальних закладах, що розташовуються на території цих тюремних установ та здобувають спеціальності, зокрема, кухаря, швачки, перукаря, майстра манікюру, прибиральниці домівок зі знанням англійської мови, догляду за хворими та престарілими. Окрім того, у різноманітних

програмах для засуджених жінок, які запроваджені у тюремних закладах, на волонтерських засадах беруть участь засуджені жінки. Частина з них бере участь у прибиранні кладовищ, монастирів та вулиць. За даними адміністрації установи м. Люблинець лише 0,7% засуджених, які брали участь у цих програмах, скоюють повторні злочини.

У перерахованих вище тюремних установах проводиться досить значна культурно-виховна робота. З метою ресоціалізації засуджених та психотерапії в установах створено багато гуртків різної спрямованості (наприклад, танцювальний, вишивання, малювання, групового співу, спортивні гуртки з волейболу, бадмінтону, аеробіки, фітнесу, тенісу тощо). В установі м. Люблинець створений с числа засуджених жінок театр виїжджає за кордон на фестиваль театрів. Засуджені приймають участь у художній самодіяльності, відвідують хор та оркестр. Значною є й діяльність релігійних організацій, спрямована на ресоціалізацію засуджених.

У тюремних установах для тримання засуджених жінок досить на високому рівні перебуває надання медичної, у тому числі психіатричної допомоги. У законодавчих актах Республіки Польща передбачено обов'язкове застосування терапії до кожної залежної особи. У зв'язку з цим у тюремних установах функціонують терапевтичні відділення. Так, у тюрмі м. Груджонс функціонує два терапевтичних відділення: одне для утримання жінок, залежних від алкоголю, а друге для засуджених жінок з психічними розладами. У першому відділенні застосовується психотерапевтична програма «12 кроків» (Атлантик). За інформацією керівництва установи після проходження терапії та звільнення з установи 30% жінок не вживають алкоголю. У тюрмі м. Люблинець з метою реабілітації засуджених жінок, які вчинили вбивство чоловіків, існують спеціальні психокорекційні програми, працює програма для жертв потерпілих від насильства, з профілактики насильства в сім'ї, програма спрямована проти агресії, «Моя дитина», по підготовці до шлюбу, з профілактики ВІЛ-інфекції та венеричних хвороб. У цій установі запроваджені такі програми, як «Бонна» (спрямована на догляд за психічно хворими дітьми),

«Самоританка» (спрямована на догляд за престарілими особами), «Віта» (спрямована на догляд за особами, які хворіють на шизофренію). У тюрмі м. Люблинець функціонує єдине в тюремній системі Польщі відділення для жінок, залежних від наркотиків. Курс лікування становить 6 місяців. Психосоціологічна програма заснована на Міннесотській моделі лікування хімічних залежностей («Атлантис»).

Окрім того, у пенітенціарній системі Польщі належно дбають і про інтереси матері та дитини. У тюрмі м. Груджонс функціонує єдиний пологовий будинок серед установ виконання покарань, де утримуються жінки, а також гінекологічне відділення. Після пологів мати з дитиною (в середньому через 10 діб) переводяться до будинку матері і дитини.

Ураховуючи позитивний досвід відбування покарань засудженими жінками у Польщі, вважаємо за доцільне запозичити у пенітенціарний досвід України такі основні заходи, які, на нашу думку, можуть знизити рівень рецидиву серед жінок:

1) створення гінекологічного відділення на території однієї з установ відбування покарань для жінок, в якому б фахівцями відповідного профілю надавалася б допологова та післяпологова допомога жінкам-породіллям, що утримуються у пенітенціарних закладах. Не вважаємо за доцільне створювати пологовий будинок на їх території. Адже, до прикладу, у Мінімальних стандартних правилах поводження з в'язнями передбачено, що жіночі установи повинні мати особливі приміщення для догляду за вагітними жінками і породіллями. Там, де це можливо, слід потурбуватися про те, щоб пологи відбувалися не в тюремному, а в цивільному госпіталі. Якщо ж дитина народилася у в'язниці, про цю обставину не слід згадувати в метричному свідоцтві;

2) навчання жінок-рецидивісток різноманітним спеціальностям, які сьогодні можуть бути більш витребуваними на ринку праці в Україні. Наприклад, майстер манікюру, перукар. Також доцільно впровадити у пенітенціарну систему проведення професійних курсів та тренінгів, спрямованих на навчання засуджених жінок роботі з комп'ютером, вивчення іноземних мов

тощо. Це допоможе жінці, звільненій з установ відбування покарань, швидше адаптуватися до звичайних умов життя;

3) робота різноманітних гуртків за інтересами, спрямованих на вироблення у жінок-рецидивісток позитивних соціальних навичок;

4) запровадити у діяльність жіночих пенітенціарних закладів надання якісної та різнобічної медичної, у тому числі психіатричної допомоги, впровадити реалізацію різноманітних психокорекційних програм (зокрема, «Програми 12 кроків»), які, як показує досвід пенітенціарної системи Польщі, здатні зменшити рівень рецидиву серед жінок, звільнених з установ відбування покарань.